

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

ТКАЧИК ФЕДІР ПЕТРОВИЧ

УДК 330.322(477):332.12(043.3)

**ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА
ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ**

**Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Ірпінь – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі аудиту та економічного аналізу Національного університету державної податкової служби України.

Науковий керівник

кандидат економічних наук
Коваленко Юлія Михайлівна,
Національний університет державної
податкової служби України, професор
кафедри фінансових ринків.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Дьяченко Яків Якович,
Державна навчально-наукова установа
«Академія фінансового управління»
Міністерства фінансів України, провідний
науковий співробітник відділу
макроекономічного регулювання;

кандидат економічних наук
Онкієнко Сергій Володимирович,
Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
доцент кафедри банківських інвестицій

Захист відбудеться «___» _____ 2013 р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 27.855.01 Національного університету державної податкової служби України за адресою: 08201, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Садова, 53.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету державної податкової служби України за адресою: 08201, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Карла Маркса, 31.

Автореферат розісланий «___» _____ 2013 р.

**В. о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор**

С. П. Ріппа

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сталий соціально-економічний розвиток кожного регіону є запорукою економічного зростання держави в цілому. Підтримання економічного розвитку на прогресуючому рівні потребує відповідного фінансового забезпечення, що безпосередньо залежить від комплексного формування та ефективної реалізації державної інвестиційної політики. За допомогою її важелів можна залучити додаткові обсяги інвестицій на забезпечення інноваційного розвитку економіки регіону, стимулювати максимальне використання природно-ресурсного потенціалу, збалансувати фінансування стратегічно-важливих інвестиційних проектів, мінімізувати дію негативних явищ на навколишнє природне середовище, а також підвищити рівень інвестиційної привабливості країни.

Державна інвестиційна політика України обов'язково повинна враховувати пріоритети соціально-економічного розвитку регіонів, які б передбачали активізацію інвестування у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі. Тому виникає необхідність у її глибокому науковому обґрунтуванні, системних дослідженнях теоретико-методичних засад формування сприятливих умов для забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку економіки регіону.

Вагомі здобутки економічної науки в напрямку дослідження інвестиційної діяльності, а також специфіки її державного регулювання відображені в працях вітчизняних і зарубіжних учених. Концептуальні основи теорії та управління інвестиціями розглядали у своїх працях такі відомі зарубіжні науковці, як Г. Александер, Дж. Бейлі, Л. Гитман, М. Джонк, Дж. Кейнс, Т. Крюгер, А. Сміт, Дж. Стігліц, Е. Хеннігер, В. Шарп та інші. Серед вітчизняних науковців удосконаленням підходів щодо ефективної реалізації інвестиційної політики займалися такі вчені та фахівці: С. Аптекар, М. Білопольський, І. Бланк, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гойко, Я. Дьяченко, С. Захарін, Б. Кваснюк, Ю. Коваленко, С. Курило, Т. Майорова, А. Мерзляк, А. Музиченко, С. Онишко, С. Онікієнко, А. Пересада, В. Семиноженко, В. Федоренко, М. Чумаченко, Г. Шимшир'ян та ін. Проблематиці державного регулювання інвестиційної активності в регіоні присвячені праці В. Васенко, І. Горленко, М. Жука, Т. Кулініча, В. Марцина, В. Нікітиної, Л. Тарангул та ін.

Незважаючи на глибокий рівень теоретичного та практичного розкриття передумов і становлення інвестиційно-інноваційного розвитку економіки, підходів до системного дослідження важелів та інструментів державної інвестиційної політики, окремі аспекти у сучасній економічній науці залишилися малодослідженими або не розкритими у повному обсязі. Подальшої розробки та удосконалення потребує значна кількість нормативно-правових актів у сфері регулювання інвестиційних процесів на різних рівнях управління. Важливо визначити суперечності, які негативно впливають на реалізацію інвестиційних проектів та рівень інвестиційної привабливості

регіону на шляху стратегічного забезпечення стабільного інвестиційно-інноваційного зростання в регіоні, що і зумовило вибір теми дисертаційного дослідження та її актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно науково-дослідній роботі: кафедри економічної теорії Національного університету державної податкової служби України на тему „Податкова діяльність держави в умовах становлення інформаційної економіки” (державний реєстраційний номер 0110U004554), у межах якої автором розроблено підходи і рекомендації щодо вдосконалення бюджетно-податкового регулювання інвестиційної діяльності в регіоні; кафедри податків та фіскальної політики Тернопільського національного економічного університету на тему „Регіональна фіскальна політика: теоретичні засади та практичні домінанти реалізації в Україні” (державний реєстраційний номер 0111U0011036), у межах якої автором запропоновано засоби податкового стимулювання регіональних інвестиційних процесів з урахуванням досвіду розвинених країн світу.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є узагальнення теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення державної інвестиційної політики та оцінювання її впливу на соціально-економічний розвиток регіону.

Для досягнення цієї мети були поставлені наступні завдання:

- розкрити економічну сутність і принципи формування державної інвестиційної політики в умовах глобалізації;
- дослідити нормативно-правові основи та методичне забезпечення реалізації державної інвестиційної політики в Україні та країнах з розвинутою економікою;
- проаналізувати відповідність обсягів і структури інвестицій інвестиційній привабливості регіону;
- оцінити рівень адекватності інвестиційного та соціально-економічного розвитку регіону;
- обґрунтувати напрями активізації впливу регіональних економічних експериментів на нарощування об'ємів інвестиційних потоків;
- запропонувати напрями підвищення інвестиційної привабливості регіону;
- удосконалити організаційно-економічні процедури реалізації державної інвестиційної політики;
- розробити рекомендації націлені на стратегічне забезпечення інвестиційно-інноваційного зростання в регіоні.

Об'єктом дослідження є сукупність економічних відносин у ході здійснення державної інвестиційної політики.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади активізації впливу державної інвестиційної політики на розвиток економіки регіону.

Методи дослідження. Теоретико-методична основа дослідження базується на діалектичному методі наукового пізнання, системному підході до

вивчення процесів управління інвестиціями, сучасних теоріях менеджменту та державного управління. Зокрема використано: семантичний аналіз, методи індукції та дедукції, історичний метод – для дослідження економічної сутності інвестиційної політики, визначення логічних взаємозв'язків між органами управління в процесі реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності; методи аналізу і синтезу, статистичних прийомів групування, динамічних порівнянь, графічного зображення – для аналізу основних показників соціально-економічного та інвестиційно-інноваційного розвитку регіону та оцінки його інвестиційної привабливості; економіко-математичні методи й прийоми – для проведення оцінки доцільності реалізації інвестиційних проектів в регіоні; методи наукової абстракції, системного підходу, групування і класифікації – для формування пропозицій щодо вдосконалення державної інвестиційної політики.

Інформаційну базу дисертації становлять статистичні дані Державної служби статистики України, дані Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Національного банку України, Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами, Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України, Київської обласної державної адміністрації, положення, нормативно-правові акти національного та зарубіжного законодавства з питань регулювання наукової, науково-технічної, інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні, періодичні видання, наукові збірники, матеріали науково-практичних конференцій, монографії та друковані праці вітчизняних і зарубіжних учених.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні наукові результати дисертаційного дослідження, що характеризують його наукову новизну, полягають у наступному:

удосконалено:

- поняття „державна інвестиційна політика” та „інвестиційна привабливість регіону” в єдності їх якісних характеристик, що дозволяє сформулювати комплексне розуміння тенденцій інвестиційно-інноваційного розвитку економіки регіону;

- принципи формування та реалізації державної інвестиційної політики за рахунок їх доповнення наступними: взаємоузгодженість національних і регіональних інвестиційних потреб, підсилення соціально-інфраструктурної орієнтації інвестиційних проектів; адресність бюджетного інвестування, постійний моніторинг і цілеспрямований контроль за використанням інвестиційних ресурсів. Це сприятиме підвищенню дієвості інвестиційної політики, мінімізації впливу негативних явищ на інвестиційні процеси, вирішенню проблеми у сфері нецільового використання інвестиційних ресурсів, а також покращенню показників суспільного розвитку регіонів і країни в цілому;

- критерії оцінювання та узгодження інвестиційних проектів регіону, які доповнюють існуючі та враховують доступність фінансування, популяризацію на ринку, відсутність вигідніших альтернатив, рівень

професійної підготовки виконавців, перспективи освоєння інноваційних технологій, наявність антиризикового потенціалу, громадську думку, відповідність вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, архітектурних та інших норм. Це сприятиме запровадженню адекватної системи управління інвестиційними проектами в регіоні відповідно до сучасних умов;

набули подальшого розвитку:

– обґрунтування доцільності застосування спеціальних (вільних) економічних зон як важливого фактора залучення інвестицій у регіональний розвиток за умови застосування у них адресно-орієнтованого податкового стимулювання, зокрема інвестиційного кредиту та контролю за використанням відповідних привілеїв;

– система заходів, спрямованих на забезпечення стратегічного розвитку регіону, що активізує дії державних, обласних, міських, районних селищних та сільських органів влади, а також суб'єктів господарювання і громади щодо реалізації інвестиційних дій спрямованих на покращання рівня життя населення та покращення його якості;

– нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності на державному та регіональному рівнях з метою узгодження національних та регіональних інтересів інвестиційно-інноваційного розвитку економіки, здійснення прозорих процедур реалізації інвестиційних заходів внутрішніми та іноземними інвесторами, підвищення ефективності контролю держави за використанням бюджетних інвестицій, підвищення рівня довіри підприємств і домогосподарств до фінансових інститутів країни.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що обґрунтовані висновки та пропозиції можуть бути використані органами державної та регіональної влади у процесі вдосконалення інвестиційної політики з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону.

Пропозиції щодо формування напрямів державної підтримки розвитку фінансового сектору регіону та управління регіональними інвестиційними проектами схвалені та знайшли практичну реалізацію у Міністерстві фінансів України (довідка № 12220-03/580 від 17.12.2012 р.). Наукові підходи з приводу доцільності застосування спеціальних (вільних) економічних зон як важливого фактора залучення інвестицій в регіональний розвиток, а також покращення інвестиційної привабливості Київської області були використані Головним управлінням економіки Київської обласної державної адміністрації (довідка № 03-01-17-275 від 15.02.2013 р.).

Крім того, окремі наукові положення дисертації використовуються в навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету при викладанні курсів „Податкова система”, „Фінансове регулювання ЗЕД”, „Податки і фіскальна політика” (довідка № 126-03/2605 від 29.11.2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є одноосібно виконаною науковою працею. Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Особистий внесок у наукових працях написаних у співавторстві відображено у списку опублікованих робіт.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні результати роботи апробовані на 18 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: „Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 2007 р.); „Глобальна економіка як сучасний етап співробітництва країн” (м. Чернівці, 2007 р.); „Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, сталі економічне зростання” (м. Донецьк, 2009 р.); „Україна в системі міжнародної економіки” (м. Тернопіль, 2010 р.); „Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України” (м. Одеса, 2010 р.); „Фінансова політика в контексті глобальних перетворень суспільного розвитку” (м. Ірпінь, 2011 р.); „Ключові випроси в сьвременната наука” (м. Софія, 2011 р.); „Інноваційні процеси у фінансово-кредитній сфері” (м. Київ, 2011 р.); „Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика” (м. Луцьк, 2011 р.); „Проблеми формування розвитку інноваційної інфраструктури” (м. Львів, 2011 р.); „Сучасна наука XXI століття” (м. Київ, 2011 р.); „Фінансова система держави: проблеми та перспективи розвитку” (м. Київ, 2011 р.); „Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів” (м. Ірпінь, 2012 р.); „Перспективи розвитку фінансової системи України” (м. Тернопіль, 2012 р.), „Vznik moderní vědecké – 2012” (м. Прага, 2012 р.), „Nauka i inowacja – 2012” (м. Перемишль, 2012 р.).

Публікації. Основні результати проведеного дисертаційного дослідження викладені у 28 наукових працях, з них 8 у наукових фахових виданнях 3,82 д. а., 20 – в інших виданнях 3,89 д. а., особисто автору належать 3,56 д. а. Загальний обсяг публікацій становить 7,71 д. а., особисто автору належать 7,38 д. а.

Обсяг і структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 246 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст дисертаційного дослідження викладено на 188 сторінках. Робота містить 25 таблиць, з яких 2 займають 2 окремі сторінки, 29 рисунків, з яких 2 займають 2 окремі сторінки, 14 додатків на 30 сторінках. Список використаних джерел включає 238 найменувань і розміщений на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, звязок роботи із науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; охарактеризовано наукову новизну та вказано практичне значення одержаних результатів; відзначено особистий внесок здобувача.

У першому розділі **„Теоретико-організаційні засади формування державної інвестиційної політики”** висвітлено економічну сутність і

принципи формування державної інвестиційної політики в умовах глобалізації, а також розглянуто нормативно-правові основи та методичне забезпечення державної інвестиційної політики в Україні та країнах з розвиненою економікою.

Теоретичне обґрунтування сутності та значення інвестицій та інвестиційної політики у підвищенні рівня інвестиційної привабливості регіону є одним із головних завдань розв'язання проблем інвестування коштів у соціально-економічний розвиток. Під час проведеного дослідження та аналізу визначень інвестицій, державної інвестиційної політики та інвестиційної привабливості регіону провідних вітчизняних і зарубіжних учених було з'ясовано, що зазначені категорії більшість науковців вважають недостатньо структурованими. Це дало підстави для удосконалення підходів до обґрунтування їх сутності, зокрема визначення інвестицій узагальнено як сукупність матеріальних та інтелектуальних цінностей, які задіяні в процесах фінансово-господарської або іншої діяльності з метою досягнення соціально-економічного ефекту. Державну інвестиційну політику розглянуто як комплекс економічно зважених заходів держави, спрямованих на управління інвестиційними процесами в напрямках удосконалення нормативно-правової бази, стимулювання нарощування інвестиційних ресурсів підприємств і домогосподарств, підвищення інвестиційної привабливості територій, збільшення обсягів інвестування, реалізації узгоджених проектів та програм з цілями, що продукуватимуть отримання прибутку (доходу) та (або) досягнення соціального ефекту.

Встановлено, що державна інвестиційна політика має використовувати принципи стратегічного розвитку економіки України, що надасть змогу адаптуватися до рівня інвестиційної політики розвинених країн світу. Їх перелік доцільно доповнити такими:

- взаємоузгодженість національних і регіональних інвестиційних потреб – інвестиції мають відповідати національним інтересам і враховувати особливості регіонального розвитку;
- підсилення соціально-інфраструктурної орієнтації інвестиційних проектів – інвестиційна політика повинна базуватися на пріоритетах підвищення добробуту суспільства;
- адресність бюджетного інвестування – надавання державних інвестиційних коштів виключно на фінансування визначених цілей, проектів, програм;
- постійний моніторинг та контроль інвестиційних ресурсів.

З метою підвищення інвестиційної привабливості регіону тобто створення належних умов для збільшення обсягу інвестиційних ресурсів в економіку регіону на адміністративно-управлінському рівні держави потрібно створити сприятливі умови для реалізації інвестиційних заходів спрямованих на забезпечення соціально-економічного розвитку. Сьогодні через низький рівень довіри громадян до фінансового сектору більшість готівкових коштів залишаються поза інвестиційним процесом. Це призводить до браку

інвестиційних ресурсів, які можуть покращити економічне зростання як окремого громадянина, так і держави в цілому залишаються не задіяними в процесі інвестування. Державі необхідно запровадити низку заходів спрямованих на повернення довіри населення до вітчизняної фінансово-кредитної системи, наприклад шляхом надання гарантій та забезпечення страхування інвестицій, зокрема у сфері фінансового посередництва. Держава повинна бути гарантом для населення і нести разом з інвесторами солідарну відповідальність за довірені населенням кошти.

Гнучкість інвестиційного законодавства може виступити вагомим чинником підвищення інвестиційної привабливості регіонів і держави, що досить актуально для економіки України в період розвитку глобалізаційних процесів у світовій економіці.

Дослідження регіонального розподілу прямих іноземних інвестицій показало, що територіальна диференціація є досить значною та постійною, що зумовлюється певними об'єктивними та суб'єктивними факторами. Дана ситуація спричинена неможливістю міжрегіонального перерозподілу ресурсів з метою підтримки слаборозвинених регіонів, оскільки в державі спостерігається дефіцит відповідних ресурсів. Тому ключовими завданнями гармонізації відносин між державою і регіонами в інвестиційній сфері мають виступати узгодження інтересів обох сторін до головних напрямів і механізмів побудови цих відносин. На регіональному рівні необхідно застосувати нові системні підходи до побудови таких соціально-економічних відносин, які б відповідали сучасним політичним реаліям, а також пріоритетним інтересам держави, пов'язаним з європейською інтеграцією. На державному рівні перед органами влади постає завдання усунути надмірну диференціацію показників інвестиційної діяльності по регіонах шляхом реформування нормативно-правової бази і коригування розподілу інвестиційних ресурсів.

У другому розділі „**Вплив державної інвестиційної політики на соціально-економічний розвиток регіону**” проаналізовано відповідність обсягів і структури інвестицій інвестиційній привабливості регіону, проведено оцінку адекватності його інвестиційного та соціально-економічного розвитку, а також обґрунтовано напрями активізації впливу економічних експериментів на нарощування обсягів інвестиційних потоків в регіон.

Наявність стабільного приросту інвестицій обумовлює соціально-економічний розвиток територіальних суспільних систем різного ієрархічного рівня. Доведено, що процедура розробки інвестиційних стратегій соціально-економічного розвитку регіонів виступає важливим фактором формування нових економічних відносин в українському суспільстві, пріоритетним аспектом реалізації зваженої державної інвестиційної політики з метою забезпечення стабільного соціально-економічного та інноваційного розвитку регіону.

Ефективність інвестиційної політики держави та регіону безпосередньо залежить від рівня освоєння капітальних інвестицій, оскільки ці показники показують можливості державних і регіональних управлінських структур, а

також суб'єктів господарювання в нарощуванні інвестиційного потенціалу та підвищенні інвестиційної активності.

Внаслідок аналізу даних Державної служби статистики в Україні з'ясовано, що у 2012 році в загальному було освоєно 263 727,7 млн грн капітальних інвестицій, що на 3 795,4 млн грн більше ніж у попередньому році, а структура інвестицій в основний капітал Київської області за джерелами фінансування у 2012 році зазнала певних змін (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка капітальних інвестицій в Київській області за джерелами фінансування (млн грн)

	2011	2012	Абсолютний приріст	Коефіцієнт росту
Усього	19196	19375	179	1,0093
у т.ч. за рахунок				
коштів державного бюджету	984	398	– 586	0,4045
коштів місцевих бюджетів	150	88	– 62	0,5867
власних коштів підприємств та організацій	9955	8737	– 1218	0,8776
кредитів банків та інших позик	2695	1996	– 699	0,7406
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	2094	2815	721	1,3443
інших джерел фінансування	3318	5341	2023	1,6097

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України

Основним джерелами фінансування залишаються власні кошти суб'єктів господарювання, за рахунок яких у 2012 році було освоєно 8737 млн грн (45 %), проте в порівнянні з попереднім періодом цей показник знизився на 1218 млн грн або в 1,14 рази. Негативну динаміку мають показники коштів з державного бюджету майже у 2,5 рази, а також кредити банків та інші позики у 1,35 рази. Натомість відбувається приріст коштів населення на індивідуальне житлове будівництво у 1,34 рази, інших джерел фінансування у 1,6 рази, а також загальному показнику капітальних інвестицій у регіон на 179 млн грн або у 1,01 рази. Така ситуація спричинена високою зацікавленістю інвесторів у вкладення коштів в розвиток власного бізнесу або реалізацією насамперед короткострокових інвестиційних програм і проектів. Бюджетні кошти у зв'язку з частим домінуванням дефіцитних явищ мають досить вичерпний обсяг, що, в свою чергу, негативно впливає на контрольованість інвестиційних об'єктів області, в тому числі стратегічних.

На державному рівні важливо регулювати регіональний інвестиційний процес так, щоб не позбавити іноземних інвесторів мотиваційної зацікавленості щодо вкладення капіталу, одночасно спрямовуючи їх дії на вирішення стратегічних завдань у тих сферах, що визначені як пріоритетні. Проте на базі проведених досліджень можна акцентувати увагу на незначному прирості загального обсягу прямих іноземних інвестицій у Київську область.

Стримуючими факторами активізації інвестиційних потоків у область виступають адміністративні перешкоди; низький рівень капіталовіддачі; ризиковість інвестиційних проектів; надмірний податковий тиск; складна система ліцензування тощо.

У роботі обґрунтовано доцільність функціонування спеціальних економічних зон в Україні, про що свідчать аналітичні показники діяльності СЕЗ „Славутич” в Київській області, оскільки було створено 356 нових робочих місць, а в загальному працевлаштовано 725 осіб. Головним результатом діяльності цієї СЕЗ стало те, що основний обсяг інвестицій спрямовується передусім на розвиток високотехнологічних галузей промисловості (випуск енергозберігаючого обладнання, виробів на основі композиційних матеріалів, комплектуючих для комп’ютерної техніки та іншу продукцію, що заміщає імпорт). Проте з метою активізації діяльності підприємств, структурної переорієнтації економіки, технологічного оновлення та випуску конкурентоспроможної продукції СЕЗ мають орієнтуватися на більш широкий діапазон своїх функцій, без обмежування їх вільного руху товарів, а й створення умов для вільного руху капіталів, розвитку взаємовигідної інвестиційної та інноваційної діяльності, збільшення експорту власних товарів і послуг, залучення високих технологій та прискорення соціально-економічного розвитку регіонів.

В процесі дослідження доведено, що процедура розгляду інвестиційних проектів та прийняття рішення про їх впровадження повинна враховувати кредитоспроможність інвестора, що зменшить ймовірність настання ризиків та забезпечить доведення всіх етапів інвестиційного проекту до реалізації.

У третьому розділі **„Вдосконалення процесів реалізації державної інвестиційної політики в контексті її впливу на розвиток економіки регіону”** основну увагу зосереджено на формуванні сучасних напрямів підвищення інвестиційної привабливості регіону, вдосконаленні заходів у сфері державного управління регіональним інвестиційним розвитком, забезпеченні стабільного інвестиційно-інноваційного зростання регіону.

Встановлено, що незважаючи на зусилля державних і регіональних органів управління проблема залучення інвестицій в країну залишається не вирішеною, а методи оцінки інвестиційної привабливості регіонів України практично не визначені. Відсутність відповідних характеристик та комплексної інформації про економічні, фінансові й правові умови реалізації інвестиційних проектів та програм є дуже значною перешкодою на шляху поживлення інвестиційних потоків в економіку регіонів. Світова практика свідчить про періодичні публікації рейтингів та рангів за рівнем інвестиційної привабливості підприємств, галузей, регіонів та країн з метою орієнтації потенційних інвесторів. На нашу думку, у вітчизняній практиці через впливовість корупційних діянь та інших негативних чинників на рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України для інвесторів існує ризик отримати неправдиву інформацію про інвестиційні умови, що спричиняє

зниження активності стратегічних інвесторів при залученні коштів в економіку регіонів України.

У процесі дослідження з'ясовано, що індекс інвестиційної привабливості України у 2012 році знизився на 1,2 бали у порівнянні з попереднім періодом, а Київської області – на 0,28 бали відповідно (рис. 1).

Рис. 1. Індекс інвестиційної привабливості України та Київської області

Джерело: складено автором за даними Європейської Бізнес Асоціації

На сумарну кількість балів України та Київської області у інвестиційному рейтингу вплинули негативні чинники, пов'язані з надмірним тиском на загальні умови ведення підприємницької діяльності, технічними бар'єрами на фінансовому ринку, корупційними діями владних інститутів, реалізацією в першу чергу інвестиційних проектів під тиском певних суб'єктивних чинників, податковим навантаженням та ін., а також загальні показники соціально-економічного розвитку та нестабільність законодавства.

Тож система базових орієнтирів покращення інвестиційної привабливості регіону має спиратися на активне залучення організаційних, економічних і соціальних резервів власне регіонального характеру за рахунок розширення співробітництва органів місцевої влади із громадськими організаціями та підприємствами регіону шляхом проведення тренінгів для службовців місцевого рівня. Це може стосуватися формування інвестиційного портрету регіону; надання консультативної допомоги підприємствам у розробці інвестиційних проектів; проведення опитування керівників компаній з метою виявлення їх інвестиційних уподобань; здійснення рекламно-інформаційної підтримки внутрішнього ринку, активне пропагування природно-ресурсного та економічного потенціалів території.

В роботі зазначено, що з метою покращення інвестиційної привабливості регіону на державному рівні необхідно здійснити низку стратегічних заходів таких як: лібералізація зовнішньої торгівлі та руху іноземного капіталу; модернізація фіскальної політики; запровадження прозорості процедури

сертифікації імпортованих товарів; приведення законодавства щодо українського інвестиційного ринку у відповідність до європейських і світових стандартів; подальший розвиток можливостей фінансового сектору; стимулювання інвестиційної діяльності шляхом введення пільгового оподаткування, використання інвестиційного податкового кредиту; створення системи партнерської взаємодії органів державної та місцевої влади, а також підприємницького сектору; стабілізація законодавчого середовища, удосконалення корпоративного та державного управління, зниження рівня політичної нестабільності тощо.

Інвестиційна політика держави для забезпечення соціально-економічного зростання в регіоні повинна націлюватися на наступні пріоритети розвитку (рис. 2).

Рис. 2. Основні пріоритети державної інвестиційної політики

Джерело: розроблено автором

Також важливо упорядкувати організаційно-правові основи економічних і політичних відносин між апаратами центрального і регіонального управління, усунути основні диспропорції міжбюджетного фінансового розподілу коштів, зберегти економічний контроль держави над стратегічними об'єктами і природними ресурсами регіонів і держави.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі науково обґрунтовано теоретичні засади та практичні рекомендації щодо удосконалення державної інвестиційної політики в контексті впливу на соціальний та економічний розвиток регіону. Загальні

висновки, що були одержані в результаті дослідження, полягають в наступному:

1. Узагальнення наукових підходів до визначення поняття „державна інвестиційна політика„ дозволяє визначити його як комплекс економічно зважених заходів держави, що скеровані на підвищення ефективності управління регіональними інвестиційними процесами з метою отримання прибутку (доходу) та (або) досягнення соціального ефекту. Запропоновано перелік існуючих принципів реалізації державної інвестиційної політики розширити, щоб інвестиційні процеси в регіоні відповідали національним інтересам та враховувати особливості регіонального розвитку, підвищували добробут суспільства, забезпечували в достатній мірі фінансування стратегічних інвестиційних проектів та постійний моніторинг і контроль за використанням інвестиційних ресурсів.

2. Результати аналізу стану нормативно-правового забезпечення формування та реалізації державної інвестиційної політики засвідчили недосконалість окремих з них, наявність таких, які можна тлумачити по-різному, що виключає їх однакове застосування всіма учасниками інвестиційних процесів. Запропоновано удосконалити правові норми, насамперед, які пов'язані із забезпеченням у регіонах функціонування розвиненої інформаційної інфраструктури, формування інвестиційного іміджу регіону, спрощення та впорядкування державного адміністрування з метою створення умов для ринкового саморегулювання інвестиційного процесу.

3. Доведено, що ефективне здійснення інвестиційної політики та реалізація стратегії стабільного економічного зростання можливі тільки в умовах синтезу інтересів регіонів та країни в цілому. Обсяги надходження інвестиційних потоків в економіку України безпосередньо залежать від показників інвестиційної привабливості регіонів, які останнім часом характеризуються суттєвою неоднорідністю та нестабільним розвитком. Це можна врегулювати шляхом створення чітко сформованої концепції політики регіонального вирівнювання, створення сприятливого інвестиційного клімату регіону, достатнього нагромадження необхідними ресурсами інвестиційного потенціалу регіону, а головне – необхідно об'єднати зусилля місцевих адміністрацій та державних органів управління в напрямку формування комплексної інвестиційної політики.

4. Стримуючими факторами активізації вітчизняних і іноземних інвестиційних потоків в регіон виступають адміністративні перешкоди; низький рівень капіталовіддачі; ризикованість інвестиційних проектів; високий рівень оподаткування; складна система ліцензування. Це можливо вирішити внаслідок використання спеціальних (вільних) економічних зон в Україні та інших способів агломераційних експериментів. Доцільним є запровадження агломерації розвинених міст та селищ з метою прискорення інноваційного розвитку нових територіальних утворень в межах регіону та пришвидшення процесів об'єднання територіальних одиниць з низькими показниками соціального та економічного розвитку. Важливо також

врегулювати інвестиційний процес так, щоб не позбавити іноземних інвесторів мотиваційної зацікавленості щодо вкладення коштів у види діяльності, що визначені як пріоритетні.

5. В процесі аналізу інвестиційних проектів було сформовано точку зору з приводу отримання соціально-економічних вигід держави та суспільства від їх реалізації, оскільки процедура розгляду інвестиційних проектів та прийняття рішення про їх впровадження повинна враховувати кредитоспроможність інвестора, що зменшить ймовірність настання ризиків та забезпечить доведення всіх етапів інвестиційного проекту до реалізації. З цією метою запропоновано додати підрозділ, який буде визначати додаткові гарантії для кредитора.

6. Для покращення інвестиційної привабливості регіону запропоновано удосконалити стратегію розвитку регіону, яка в комплексі повинна конкретизувати процедури надання державою послуг щодо підвищення кваліфікації та атестації фахівців у сфері інвестування, а також поліпшити методику укладання прозорих угод між інвесторами та владою на основі державно-приватного партнерства та з урахуванням конкурентної політики держави адекватної реаліям сучасної української економіки. Результативність процесу підвищення рівня інвестиційної привабливості Київської області повинна супроводжуватися деполітизацією економіки, формуванням єдиних стратегічних цілей та послідовності незмінних економічних реформ, забезпеченням гарантованості захисту ринкових прав і свобод всіх учасників інвестиційного процесу, а також зосередженням дій органів державного управління на удосконаленні управління інвестиційним розвитком регіону.

7. Удосконалення організаційно-економічних основ реалізації державної інвестиційної політики потребує використання державних замовлень і розміщення їх на конкурсній основі; оптимізації структури державних інвестицій і наданих державних гарантій; переходу до концентрації державних інвестицій для вузького кола пріоритетних програм. При реалізації системної державної інвестиційної політики в Київській області досить важливим є її узгодження на регіональному рівні з перспективами розвитку територіальних одиниць залежно від наявних ресурсів та можливостей. На державному рівні потрібно постійно здійснювати заходи підтримки найбільш перспективних галузей, забезпечувати збалансованість розвитку регіональної та вітчизняної економіки і перехід її до нового якісного стану з найменшими витратами.

8. Запропоновано використання алгоритму удосконалення стратегічного розвитку регіону, що ґрунтується на принципах державної інвестиційної політики та концептуальних положеннях підвищення інвестиційної привабливості регіону, які визначають інституції, інструменти, пріоритети та інші елементи державного регулювання інвестиційної діяльності. За допомогою виділених складників на основі їх ефективної взаємодії здійснюється вплив на сектори, що об'єднують у собі сфери розвитку економіки, бізнесу, суспільства, освіти, духовності, це уможливорює активізацію інвестиційних процесів у регіоні.

Інституційна підтримка запровадження інноваційних підходів до регіонального розвитку в Україні потребує введення інноваційних інструментів регіональної політики, зокрема агентств регіонального розвитку, Фонду регіонального розвитку, торгово-промислових палат.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У монографіях :

1. Ткачик Ф. П. Податкове регулювання інвестиційної діяльності: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід / Ф. П. Ткачик // Стратегічні орієнтири формування і реалізації фіскальної політики України: монографія [під ред. А. І. Крисоватого]. – Тернопіль : Вектор, 2012. – С. 265–278. – 356 с.

2. Ткачик Ф. П. Стратегія розвитку регіону в контексті податкової активізації інвестицій / Ф. П. Ткачик // Регіональна фіскальна політика: теоретичні засади та практичні домінанти реалізації в Україні: монографія [під ред. А. І. Крисоватого]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – С. 293–305. – 402 с.

У наукових фахових виданнях :

3. Ткачик Ф. П. Інвестиційне співробітництво України з розвиненими країнами світу в напрямі регіонального розвитку / Ф. П. Ткачик // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. – Ірпінь, 2010. – № 4 (51). – С. 12–17.

4. Ткачик Ф. П. Алгоритм ефективної реалізації державної інвестиційної політики / Ф. П. Ткачик // Економіка: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2010. – Т. 3. – Вип. 265. – С. 646–651.

5. Ткачик Ф. П. Ключові орієнтири формування сприятливого інвестиційного клімату регіону / Ф. П. Ткачик // Інвестиції : практика та досвід. – 2011. – № 20. – С. 47–50.

6. Ткачик Ф. П. Основи формування комплексної інвестиційної політики держави та регіону / Ф. П. Ткачик // Сталий розвиток економіки. – Хмельницький, 2011. – № 5. – С. 160–164.

7. Ткачик Ф. П. Інвестиційний проект: сутність, методи оцінки та джерела формування / Ф. П. Ткачик // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – ВПЦ ТНЕУ „Економічна думка”, 2011. – Вип. 9. – Ч. 2. – С. 398–401.

8. Ткачик Ф. П. Особливості функціонування фінансового сектору Київської області / Ф. П. Ткачик // Економіка та держава. – 2011. – № 12. – С. 100–106.

9. Ткачик Ф. П. Забезпечення фінансово-економічної стабільності в регіоні через систему державного управління / Ф. П. Ткачик // Інноваційна економіка. – Тернопіль, 2012. – № 1. – С. 245–250.

10. Ткачик Ф. П. Генерування інвестиційних можливостей регіону / Ф. П. Ткачик // Наука молода. – 2012. – № 18. – С. 170–175.

В інших виданнях :

11. Ткачик Ф. П. Перспективи розвитку інвестиційних процесів в регіонах України / Ф. П. Ткачик // Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання : зб. тез доповідей ХХ міжн. наук. конференції студентів і молодих вчених. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Вип. 5. – С. 231–234.

12. Ткачик Ф. П. Інвестиційне підґрунтя міжнародного співробітництва України в напрямку регіонального розвитку / Ф. П. Ткачик // Україна в системі міжнародної економіки : зб. тез доповідей Міжн. наук.-практ. конференції молодих вчених та студентів. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – С. 188–190.

13. Ткачик Ф. П. Інвестиційна політика : сутність, роль та механізм антикризового розвитку / Ф. П. Ткачик // Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України. : матеріали наук.-практ. конференції. – Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2010. – С. 296–298.

14. Ткачик Ф. П. Інвестиційне забезпечення розвитку фінансового сектору Київської області / Ф. П. Ткачик // Фінансова політика в контексті глобальних перетворень суспільного розвитку : зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Ірпінь : НУДПСУ, 2011. – С. 47–49.

15. Ткачик Ф. П. Бюджетно-податкове стимулювання інвестиційного розвитку Київської області / Ф. П. Ткачик // Інноваційні процеси у фінансово-кредитній сфері : зб. тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ : КНТЕУ, 2011. – С. 192–193.

16. Ткачик Ф. П. Перспективні інструменти активізації інвестиційної політики регіону / Ф. П. Ткачик // Перспективи розвитку економіки України : теорія, методологія, практика : тези доповідей ХVІ Міжнародної наук.-практ. конференції. – Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. – С. 75–76.

17. Ткачик Ф. П. Дефініції інвестиційної політики в сучасних умовах реформування економіки України / Ф. П. Ткачик // Проблеми формування розвитку інноваційної інфраструктури : тези доповідей Міжнародної наук.-практ. конференції. – Львів : НУ „Львівська політехніка”, 2011. – С. 99–101.

18. Ткачик Ф. П. Сучасні проблеми ефективності державного регулювання інвестиційних процесів у регіоні / Ф. П. Ткачик // Сучасна наука ХХІ століття : матеріали сьомої міжн. наук.-практ. інтернет-конференції. – Київ, 2011. – С. 6–9.

19. Ткачик Ф. П. Бюджетно-податкові важелі активізації інвестиційної політики / Ф. П. Ткачик // Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів : тези доповідей ІІ Міжнародної наук.-практ. конференції. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2012 р. – 256 с.

20. Ткачик Ф. П. Вплив іноземних інвестицій на економічне зростання України в умовах глобалізації / Ф. П. Ткачик // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації : зб. тез доповідей IV міжн. наук.-практ. конференції студентів і молодих вчених. – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – С. 462–464.

21. Ткачик Ф. П. Іноземні інвестиції як чинник розвитку української економіки / Ф. П. Ткачик // Збірник кращих наукових праць до 10-річчя наукового товариства студентів та курсантів. – Ірпінь : НУДПСУ, 2007. – С. 301–302.

22. Ткачик Ф. П. Європейські тенденції залучення іноземних інвестицій в економіку України / Ф. П. Ткачик // Глобальна економіка як сучасний етап співробітництва країн : матеріали міжн. наук.-практ. конференції студентів і аспірантів. – Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2007. – С. 173–176.

23. Ткачик Ф. П. Современные тенденции формирования инвестиционной политики столичного региона / Ф. П. Ткачик // Современный научный вестник. – Белгород : Руснаучкнига, 2010. – № 11. – С. 87–94.

24. Ткачик Ф. П. Економічна оцінка ефективності інвестиційних проектів / Ф. П. Ткачик // Ключові вприси в сьвременната наука : матеріали за 7-а международна научна практична конференция. – 2011. – Том 5. – Икономики, София : „Бял ГРАД-БГ” ООД. – С. 3–6.

25. Ткачик Ф. П. Податкові аспекти державного регулювання інвестиційної діяльності в регіоні / Ф. П. Ткачик, С. Д. Герчаківський // Фінансова система держави: проблеми та перспективи розвитку. – зб. наукових праць. – Київ : ДКС Центр, 2011. – 238 с.

26. Ткачик Ф. П. Обеспечение финансово-экономической стабильности региона: бюджетно-налоговые аспекты / Ф. П. Ткачик, С. Д. Герчаккивский // Налоги и финансовое право. – 2012. – №3. – С. 177–183.

27. Ткачик Ф. П. Інвестиційний потенціал регіону: сутність, компоненти та перспективи розвитку / Ф. П. Ткачик // Materiály VIII mezinárodní vědecko – praktická konference „Vznik moderní vědecké – 2012”. – Díl 5. Ekonomické vědy: Praha. Publishing House „Education and Science” s.r.o – 112 stran.

28. Ткачик Ф. П. Современные налоговые аспекты регулирования инвестиционно-инновационной деятельности / Ф. П. Ткачик, В. И. Дмытрив // Materiały VIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji „Nauka i inowacja – 2012” Vol. 2. Ekonomiczne nauki.: Przemysł. Nauka i studia – 88 str.

АНОТАЦІЯ

Ткачик Ф. П. Державна інвестиційна політика та її вплив на розвиток економіки регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03. – економіка та управління національним господарством. – Національний університет державної податкової служби України, Ірпінь, 2013.

У дисертаційній роботі досліджено економічну сутність та основні принципи формування державної інвестиційної політики. Розглянуто нормативно-правові основи та методичне забезпечення державної інвестиційної політики в Україні та країнах з розвинутою економікою.

Проаналізовано відповідність обсягів та структури інвестицій інвестиційній привабливості регіону з урахуванням сучасного стану його соціально-економічного розвитку. Обґрунтовано доцільність використання спеціальних (вільних) економічних зон, реалізації регіональних інвестиційних проектів та застосування інших економічних експериментів для стимулювання обсягів інвестиційних потоків у регіон.

Запропоновано стратегічні заходи в сфері покращення інвестиційної привабливості регіону. Сформульовано науково обґрунтовані рекомендації та напрями удосконалення організаційно-економічних процедур формування і реалізації державної інвестиційної політики, що націлені на забезпечення стабільного інвестиційно-інноваційного розвитку регіону.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, інвестиційна активність, інвестиційна діяльність, регіон, інноваційна економіка, інвестиційні та інноваційні проекти, інвестиційна привабливість, державне регулювання, регіональна економіка.

АННОТАЦІЯ

Ткачик Ф. П. Государственная инвестиционная политика и ее влияние на развитие экономики региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03. – Экономика и управление национальным хозяйством. – Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Ирпень, 2013.

В диссертационной работе исследована экономическая сущность и основные принципы формирования государственной инвестиционной политики в условиях глобализации. В частности, государственную инвестиционную политику предложено рассматривать как политико-экономические отношения, связанные с управлением инвестиционным процессом в направлении усовершенствования нормативно-правовой базы, стимулирования наращивания объемов сбережений домохозяйств, повышение инвестиционной привлекательности территорий, увеличение объемов прямых иностранных инвестиций, реализации обоснованных проектов и программ с целью получения прибыли и (или) достижения социального эффекта.

Рассмотрены нормативно-правовые основы и методическое обеспечение государственной инвестиционной политики в Украине и странах с развитой экономикой. Акцентируется внимание на том, что без объединения усилий центральных, региональных, местных органов власти, государственного и альтернативного секторов экономики трудно рассчитывать на быстрое

преодоление инвестиционного спада в стране и регионах, на переход экономики к стадии оживления и подъема.

Проанализированы соответствие объемов и структуры инвестиций инвестиционной привлекательности региона с учетом современного состояния его социально-экономического развития. Обоснована целесообразность использования специальных (свободных) экономических зон, реализации региональных инвестиционных проектов и применение других экономических экспериментов для стимулирования объемов инвестиционных потоков в регион. Это будет способствовать непрерывное и регулярное взаимодействие науки и производства, полномасштабное и эффективное применение конкурентоспособных научно-технических достижений.

Предложены стратегические действия в сфере улучшения инвестиционной привлекательности региона. Сформулированы научно обоснованные рекомендации и направления совершенствования организационно-экономических процедур формирования и реализации государственной инвестиционной политики, нацеленные на обеспечение стабильного инновационного развития региона. Отмечено, что высокоэффективное регулирование инвестиционной деятельности должно осуществляться с помощью системы налогов, налоговых льгот и ставок, дифференцированных по субъектам и объектам налогообложения; проведением кредитной и амортизационной политики; предоставлении финансовой помощи в виде дотаций, субсидий, субвенций, бюджетных займов; политики ценообразования, проведение экспертизы проектов; комплекса других мер.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная политика, инвестиционная активность, инвестиционная деятельность, регион, инновационная экономика, инвестиционные и инновационные проекты, инвестиционная привлекательность, государственное регулирование, региональная экономика.

ANNOTATION

Tkachyk F.P. State investment policy and its impact on the region's economic development. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.03. – Economics and management of the national economy. – National University of State Tax Service of Ukraine, Irpin, 2013.

The economic essence and fundamental principles of state investment policy in the context of globalization are studied in the thesis. Regulatory framework and methodology for the state investment policy in Ukraine and developed economies are considered.

The correspondence between investment volume and its structure to investment attractiveness of the region is analyzed, taking into account the current state of its socio-economic development. The appropriateness of special (free)

economic zones of regional investment projects and the use of other economic experiments for stimulation of investment flows to the region is grounded.

The strategic measures in the area of improving the investment attractiveness of the region are proposed. Scientifically based recommendations and directions for improvement of organizational and economic procedures for the formation and implementation of state investment policy, which aim to provide a stable investment and innovation development are formulated.

Keywords: investments, investment policy, investment activity, region, innovation economy, investment and innovation projects, investment attractiveness, state regulation, regional economy.

Підписано до друку __.__.2013 року. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк офсетний.

Друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.

Зам. № _____

Видруковано в Національному університеті державної податкової
служби України

08201, Київська область, м. Ірпінь, вул. К. Маркса, 31